

מראי מקומות - מגילה

כ:

נשנה אגב הוידוים אחרים. (ולא ביאר למה מחלק בין המשניות דוקא חילוק זה, ולכאן י"ל דהיכא דצריך לעשותו היום, צריך להדגיש הזמן דכשר לעשות המצוה, דאין לטעות ולומר שיש לו איזה זמן מוגבל בהיום, דיצא מזה חורבה, דתתבטל מהמצוה לגמרי, משא"כ מצוות דבעצם יכול לעשותן לעולם, אז אי"צ להדגיש כ"כ דכל היום כשה ועדיף ללמד הדינים שאין לעשותן קודם הנץ, ועדיין צ"ע.)

ה. לסמיכה לשחיטה וכו' ולקבלה ולהזי'

ע' שאגת ארי' (סי' י"ז) שכ' דמכאן מוכח דדם הקרבנות אינו נפסל עד צאה"כ, שהרי "כל היום" דמתני' הוא עד צאה"כ, ואם הדם נפסל כבר בתחלת שקיעה, כמו שהביא שם מתוס' בזבחים ומנחות, א"כ אין שייך עוד לעשות עבודות אלו עד צאה"כ. ולכן כ' השאג"א דנ"ל לדינא דיכול להתפלל מנחה עד סוף שקיעה, דהיינו צאה"כ. וע' בשו"ע (או"ח רל"ג, א') דכפשוטו נקטו המחבר והרמ"א דיכול להתפלל עד צאה"כ. וע' מ"ב שם שכ' דעד צאה"כ לאו דוקא, דבערך רבע שעה מקודם הוא בין השמשות לכ"ע. גם כ' שם דהרבה פוסקים חולקים וס"ל דצריך להתפלל קודם תחלת שקיעה דוקא. ולפי השאג"א יוצא דיהי' יכול להתפלל עד צאה"כ ממשי, שהרי לכאן יכול לזרוק הדם עד צאה"כ, וע"ש בדבריו באריכות.

ו. כל הלילה כשר לקצירת העומר

כ' תוס' בשם ר"ת שאם שכח לברך על ספירת העומר בלילה, שוב לא יברך ביום, דאף למ"ד קצירה כשרה ביום בדיעבד, ספירה ודאי צריכה להיות בלילה. עוד הביא בשם הבה"ג דאם שכח לספור בלילה, דיספור ביום בלי ברכה [ומשמע דס"ל לר"ת דאין סופרין כלל, אפי' בלא ברכה], אבל אם שכח לילה ויום, שוב אינו מברך כלל. ומשמע דס"ל דאם זכר לספור ביום [בלא ברכה], דיכול להמשיך בברכה, וצ"ע למה יהי' הדין כן, ממ"נ, אם אמרי' דספירה ביום אינה ספירה, א"כ למה ספירה זו מהניא לגבי שאר הימים, הא לכאן הו"ל כאילו לא ספר, ומה מהניא ספירתו ביום לענין תמימות.

וע' בעוד ראשונים (הר"ן ועוד) שהביאו דעת הבה"ג דאף יכול לברך ביום, ולפ"ז פשוט למה יכול להמשיך בברכה אם לא שכח לגמרי. וע' טור (או"ח תפ"ט, ח') שהביא עוד שיטות, שי' ר' סעדי' גאון דרק אם שכח ליל א' דאינו מברך עוד, אבל אם שכח לילה אחר יכול להמשיך בברכה [אף אם לא ספר אף ביום], ושי' ר' האי גאון ור' יונה דלעולם יכול להמשיך, וכמו שביאר הרא"ש בסוף פסחים (סי' מ"א) דס"ל דכל לילה מצוה בפנ"ע היא.

וע' בית יוסף (שם) שהביא דברי התרומת הדשן (א', ל"ז) דאם

א. למחשיך ובא קרא לילה, הא קיי"ל וכו'

כ' הקובץ שעורים (פסחים א'), בשלמא לש"י ר"ת, דעד סוף שקיעה הוא ודאי יום, אף שכבר התחיל להחשיך מתחילת שקיעה, אבל לש"י הגאונים דתיכף מתחילת שקיעה הוי ביה"ש, שהוא ספק יום ספק לילה, א"כ מאי פריך, הא שפיר שייך לומר דלילה הוא מיד כשהתחיל להחשיך. ותי' דצ"ל דקו' הגמ' הוא דמקרא משמע שהוא ודאי לילה, וביה"ש אינו אלא ספק.

ב. הא קיי"ל דעד צאה"כ לאו לילה הוא

ע' בקובץ שעורים (פסחים ב') שכ' לחקור בהא דצאה"כ לילה, האם יציאת הכוכבים עצמן הוי הלילה, או שאין הכוכבים אלא סימן שהוא לילה, ונפק"מ לענין אם ב' עדים מעידים על כוכב א' וב' על כוכב אחר, דאם הוי סימן, י"ל דאינו חשיב חצי דבר, ואם הוי עצמן גורם הלילה, א"כ שפיר י"ל דהוי חצי דבר, ע"ש עוד בזה.

ג. כל היום כשר לקריאת המגילה וכו'

העיר השפת אמת, למה לא אמרי' דכמו בתחלת יום מחמירין שלא להתחיל לכתחלה עד נץ החמה, ה"ה שמסבירא נאמר דאין לעשות מצוות אלו לאחר שקיעת החמה, אבל משמע מדברי המשנה דכשר לכתחלה עד צאת הכוכבים. וביאר דאפי' יהי' מסופק אם עדיין יום הוא, מוקמינן אחזקה דעדיין יום הוא, אבל בתחלת היום מספק מוקמינן אחזקה דעדיין לילה הוא, להכי החמירו טפי.

ד. כל היום כשר לקריאת המגילה וכו'

הק' הרשב"א בשם ר"ת, אמאי לא תנינן הכא מילה הזאה וטבילה, כמו במשנה בעמוד א'. ואין לומר משום דכבר תנינן להו התם, שהרי גם מקרא מגילה תנינן שם, ומ"מ תנינן אותו כאן ג"כ, והניח בצ"ע. וכ' הריטב"א דנקט חד מהני לגלויי אאידיך, דדין דמתני' קאי גם אכל מה דתנינן לעיל, וכן תי' המאירי.

וע"ע במאירי שהק', דכיון שעיקר המשנה כאן ובעמוד א' אחד הן, ללמדנו שאין מצוותן אלא ביום ושכל היום כשר, א"כ למה חילקן לב' משניות. ותי' בשם גדולי הדורות דבאמת שני מיני מצוות הם, המשנה לעיל דיברה בהלכות שאפי' אם אין עושים אותם היום, מ"מ אינם מתבטלים, משא"כ במתני' דכאן, מיירי במצוות דצריך לעשותם דוקא ביום זה, ואם לאו יתבטלו [ואף דמגילה ג"כ תתבטל, שאני מגילה דעיקר המסכת הוא עניינה, וגם יש לה זמנים הרבה]. ומה דאי' מצוות אחרות, כמו וידוי מעשרות, שאינן מתבטלים,

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - מגילה

כ: (המשך)

אלו מצוות ביום. וא"כ לכא' הגמ' תמוהה, למה צריך דרשה למוספין, הרי במתני' מבואר דכל הלכות של הקרבות קרבנות צריכים להיות ביום, וא"כ למה צריך קרא מיוחד במוסף [ואין קשה למה נשנית במתני', דצריך ללמדנו דכשר כל היום, אבל כפשוטו אי"צ לימוד מקרא, אלא דהמשנה מפרשת דכל דבר שמצותו ביום מצותו כל היום]. וע' טורי אבן ש"כ דאע"ג דבכל מוסף כתוב "יום", נקטה הגמ' דרשה זו משום דדרשה דדבר יום ביומו מלמד דכשר כל היום, לא רק דמצוותו ביום, דאי' בתמורה (י"ד) דמ"ביומו" נלמד דאם עבר היום ולא הביאו, דאינו חייב באחריותו. וכיון שכן, לכא' מוכח דכשר כל היום. ובזה ניחא מה דהקשינו, דודאי אי"צ קרא דמוסף כשר רק ביום, דלא גרע מכל קרבנות, אלא הלימוד הוא דכשר כל היום.

ז. וכפרה ביממא הוא, דכתי' ביום הזה יכפר עליכם פרש"י, אלמא כפרתו ביום. וע' בטורי אבן ש"כ שאין לפרש דכפרה זה על פרו קאי, שהרי קאי על יום הכפורים, דהיום מכפר. והוא פי' דלמדין מכאן דסתם כפרה הוא ביום, אבל לא דהוי לימוד לענין פרו ממש, וכ' דאולי מש"כ רש"י "כפרתו" לאו דוקא, א"נ דט"ס אי' בדבריו.

שכח לברך בלילה, יספור ביום בלא ברכה, ויכול להמשיך בברכה בשאר לילות, וכמו שהובא בתוס' שלפנינו בשם הבה"ג. וע' בלשונו שם, ומשמע דכוונתו לומר דאפי' אם אמרי' דלא קיים המצוה כל הימים, אבל הענין של תמימות אינו תלוי בקיום המצוה, אלא בספירת הימים, ואם ספר היום, אפי' אם הי' הספירה ביום ולא בלילה, עדיין יש לו הענין של תמימות, ושפיר יכול לספור שאר הימים בברכה.

ז. ולמוספין

הק' הרשב"א, איך שייך לומר דמוספין קרבין כל היום, הא אין דבר קודם לתמיד של שחר, וא"כ א"א לומר שמוסף קרב כל היום, שהרי לא מצי להקריבו עד שיוקרב התמיד. וכן בבין הערבים, אין דבר לאחר תמיד של בין הערבים, וא"כ אין שייך להקריבו כל היום. ותי' דבעצם יכול להקריבו כל היום, אלא דדבר אחר מעכבו, אבל מצד עצמו מותר להקריבו כל היום. א"נ, אפשר דאם הקריבו קודם לתמיד של שחר אינו פסול. וע' ריטב"א ביומא (כט). דנקט דקרבן שהובא קודם תמיד של שחר פסול, וע' משנה למלך (תמידין א', ג') שדן ע"ז באריכות.

ח. ולמוספין דכתיב דבר יום ביומו

יש לעי', לכא' כל הדרשות של הגמ' באים ללמדנו דדברים